

Nr 83.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning m. m.; given Stockholms slott den 21 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö, anför:

I årets statsverksproposition (tionde huvudtiteln, punkt 31) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning m. m. för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 200,000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla detta ärende.

På sätt närmare framgår av det vid propositionen nr 56 till 1938 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden den 21 januari 1938 beräknades kostnaderna för utrustning m. m. av en flygteknisk försöksan-

stalt till 903,500 kronor. Beräkningarna grundade sig på en utredning, verkställd av professorn vid tekniska högskolan, numera t. f. överdirektören vid försöksanstalten I. V. Malmer, som tillika är ordförande i en jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatt byggnadskommitté för anstalten.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hava av de sålunda för ifrågavarande ändamål beräknade medlen anvisats *dels* av 1938 års riksdag ett reservationsanslag av 150,000 kronor, *dels* av 1939 års lagtima riksdag ett dylikt anslag av 575,000 kronor, *dels ock* av 1939 års urtima riksdag ytterligare ett dylikt anslag av 146,000 kronor. Till utrustning m. m. av flygtekniska försöksanstalten hava av riksdagen alltså anvisats sammanlagt 871,000 kronor.

I skrivelse den 10 februari 1941 har *byggnadskommittén för flygteknisk försöksanstalt* hemställt, att till utrustning m. m. för anstalten måtte för budgetåret 1941/42 anvisas ett reservationsanslag av 245,000 kronor. Till stöd härför har kommittén anfört följande:

Utrustningsarbetena hade numera fortskridit så långt, att det för kommittén vore möjligt att åtminstone approximativt beräkna *dels* de kostnadsökningar, som uppkomme på grund av de med Kungl. Maj:ts tillstånd i vissa leveranskontrakt på leverantörernas begäran intagna krigsklausulerna, *dels* ock de kostnadsökningar, som föranleddes av prishöjningar å i marknaden tillgängliga maskiner och instrument. Det vore vidare för kommittén möjligt att bedöma, i vilken utsträckning en komplettering av tidigare beräknad utrustning vore erforderlig. Under hänvisning härtill finge kommittén nu framlägga förslag rörande den ytterligare medelsanvisning, som erfordrades för att utrustningen av försöksanstalten skulle kunna slutföras.

Beträffande kompletteringsbehovet ville kommittén framhålla, att detsamma uppstått *dels* av den anledningen att utredningsmannens beräkningar beträffande hållfasthets- och flygmekaniska avdelningarnas utrustning endast varit approximativa, *dels* ock emedan det visat sig nödvändigt att utrusta verkstaden mera fullständigt än utredningsmannen förutsatt. Med avseende på hållfasthets- och flygmekaniska avdelningarnas utrustning hade departementschefen i propositionen nr 56 till 1938 års riksdag angående inrättande av flygteknisk försöksanstalt anfört, att utredningsmannen, vad nämnda avdelningar anginge, torde hava ansett, att närmare bestämning av erforderliga anordningar lämpligast borde ske i den mån behovet därav, allteftersom arbetets utförande fortskrede, bättre kunde överblickas. Det borde därjämte framhållas, att den utveckling av försöksmaterielen, som i flera hänseenden ägt rum, sedan utredningsmannen år 1937 avgav sitt förslag, medfört nya behov, vilkas tillgodoseende måste inverka å medelsanvisningen.

De av kommittén i efterföljande sammanställning framlagda beräkningarna av det ytterligare medelsbehovet anslöte sig till den beräkning av kostnaderna för utrustningen, som intagits i förenämnda proposition (sid. 26—28). Kommittén ville erinra, att nämnda beräkning genom beslut vid 1939 års urtima riksdag i så måtto korrigerats, att ur densamma utgått 72,500 kronor till anläggning för hållfasthetsprovning av propellar, medan däremot tillkommit 40,000 kronor för diverse installationskostnader och oförutsedda utgifter.

Sammanställning, innefattande beräkning av kostnadsminskningar och kostnadsökningar samt kostnader för utrustningens komplettering.

	Kostnads- minskning kronor	Kostnads- ökning kronor
A. <i>Speciella inredningsdetaljer</i>		6,350
B. <i>Elektrisk utrustning för laboratorierna.</i> Sedan en av leverantören såsom maximal angiven prisökning av 6,000 kronor inräknats, uppginge minskningen, jämförd med beräknade kostnader, till	59,220	
C. <i>Fläktanläggningar för tunnarna.</i> Det kontrakterade priset överstege det beräknade med Av fläktleverantören angiven merkostnad enligt krigs- klausuler uppginge maximalt till		53,920 14,890
D. <i>Våganläggning</i>	—	—
	Summa kronor	59,220 75,160
	Summa kostnadsökning kronor 15,940	
E. <i>Övrig laboratorieutrustning.</i> Samtliga beräknade delposter torde komma att räcka med undantag av posten till apparatutrustning för fy- sikaliskt laboratorium. Denna post borde höjas: <i>dels</i> på grund av prisstegringar med cirka 30 procent, alltså med	kronor	3,000
<i>dels</i> ock på grund av erforderlig komplettering med ..	»	15,000
	Summa kronor	18,000
F. <i>Verkstadsutrustning.</i> Den av utredningsmannen beräknade kostnaden utgjor- de 40,000 kronor. Vid tiden för inköpet hade priset på den i utredningen förutsedda utrustningen stigit med cirka 25 procent eller med	kronor	10,000
Det hade därutöver visat sig nödvändigt att med anli- tande av för oförutsedda utgifter beräknade medel komplettera utrustningen för	»	20,000
Ytterligare komplettering erfordrades med vissa maski- ner och verktyg, förslagsvis beräknade till följande belopp:		
1 st. 6''-svarv	kronor	7,500
2 st. instrumentsvarvar	»	10,000
1 st. universalslipmaskin	»	10,000
1 st. elektriskt svetsningsaggregat	»	2,000
1 st. kapsåg	»	700
Handverktyg	»	8,000
	Summa kronor	68,200
G. <i>Hållfasthetslaboratoriet.</i> Kostnadsökning för travers	kronor	1,000
Övrig utrustning, som av utredningsmannen hade kost- nadsberäknats till 167,000 kronor, bestode huvudsakli- gen av hållfasthetsmaskiner jämte belastningsfunda-		

ment och instrument. Den beräknade kostnaden fördelade sig med omkring 90,000 kronor på maskiner och fundament, 70,000 kronor på instrument och 7,000 kronor på elektriska installationer.

Vid tiden för inköp kunde den förstnämnda delen av utrustningen beräknas hava stigit i pris med i medeltal 15 procent, alltså med	kronor	13,500
instrumenten med i medeltal omkring 30 procent, alltså med	»	21,000
under det att de här avsedda elektriska installationerna kunnat utföras för det beräknade beloppet.		
Komplettering av utrustningen erfordrades med vissa maskiner, förslagsvis beräknade till följande belopp:		
Pulsatormaskin för större växelbelastningar	kronor	45,000
Planböjningsmaskin från Deutsche Versuchsanstalt für Luftfahrt	»	18,500
Torsionsprovningmaskin	»	14,000
Träprovningmaskin	»	6,500
	Summa kronor	119,500

H. Flygmekaniska avdelningen.

Utrustningen hade av utredningsmannen kostnadsberäknats till 30,000 kronor.

Vid tiden för inköp kunde priset för den avsedda utrustningen beräknas hava stigit i pris med i medeltal omkring 30 procent, alltså med	kronor	9,000
Komplettering av utrustningen erfordrades med instrument, förslagsvis beräknade till	»	15,000
	Summa kronor	24,000

Sammanfattning.

Erforderlig anslagsökning:

Grupp A—D	kronor	15,940
» E	»	18,000
» F	»	68,200
» G	»	119,500
» H	»	24,000
	Summa kronor	245,640

eller i runt tal 245,000 kronor.

Efter förenämnda vid 1939 års urtima riksdag beslutade ändring av den ursprungliga kostnadsberäkningen hade av hittills anvisade medel räknats med ett belopp av 60,000 kronor för oförutsedda utgifter. Av denna post hade hittills åtgått, förutom omkring 30,000 kronor som enligt vad förut nämnts disponerats för verkstadsutrustning, omkring 16,000 kronor för andra oförutsedda utgifter (frakter, transporter, monteringskostnader för maskiner m. m.). Om de för verkstadsutrustningen använda medlen ersattes genom nytt anslag, skulle alltså för oförutsedda utgifter av redan beviljade medel återstå 60,000 — 16,000 eller 44,000 kronor. Kommittén beräknade, att 30,000 kronor borde kunna anses tillräckliga för att täcka de oförutsedda kostnader, som ännu kunde uppstå. Av de för oförutsedda kostnader beviljade medlen skulle sålunda 44,000 — 30,000 eller 14,000 kronor kunna disponeras för

att minska det förenämnda beräknade medelsbehovet å 245,000 kronor, varför anslagsbehovet skulle uppgå till 245,000 — 14,000 eller 231,000 kronor. Nämda belopp av 14,000 kronor borde emellertid reserveras för ökade kostnader till följd av den numera införda omsättningsskatten. Kommittén beräknade därför det ytterligare medelsbehovet till 245,000 kronor.

Det av byggnadskommittén för den flygtekniska försöksanstalten beräknade medelsbehovet grundar sig enligt vad som framgår av det anförda dels på inträdda prisstegringar å vissa anläggningsdetaljer, maskiner och instrument, dels ock på kompletteringsbehov, föranledda av erfarenheter under byggnadsarbetets fortskridande samt av den utveckling av försökmaterielen å ifrågavarande område, som under senare tid ägt rum.

I betraktande av föreliggande omständigheter synes det angeläget, att byggnadskommittén sättes i stånd att fullfölja anstaltens utrustning enligt den framlagda planen. Mot det av kommittén för ändamålet beräknade kostnadsbeloppet har jag ej funnit anledning till erinran. Jag tillstyrker alltså att nämnda belopp, 245,000 kronor, ställes till kommitténs förfogande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygtekniska försöksanstalten: Utrustning m. m.* för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 245,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.